

การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร)

The Development of a Participatory Management Model for Improving Educational
Management Quality at Ban Suan Luang School (Rattanawichit Phittayakhan)

Received: April 29, 2026

Revised: June 20, 2026

Accepted: June 30, 2026

อนุสรรา คุ่มสมบัติ*

Anusara Kumsombut

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการบริหารแบบมีส่วนร่วม 2) สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) ศึกษาผลใช้รูปแบบ และ 4) ประเมินประสิทธิผลและรับรองคุณภาพของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งออกเป็น 4 ระยะ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งสิ้น 530 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบประเมินความพึงพอใจสำหรับประเมินประสิทธิผล และแบบบันทึกการรับรองคุณภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการบริหารแบบมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ 1) ผลการวิเคราะห์เอกสารเชิงประจักษ์ พบว่า สถิติผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ (ร, มส และ 0) ในสัดส่วนที่สูง ครูขาดทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการวัดผลตามสภาพจริง ขณะที่การบริหารจัดการยังขาดความสมดุลของอัตรากำลังและขาดผลงานความสำเร็จเชิงประจักษ์ และ 2) ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ภาควิชาครูส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเพียงการสนับสนุนทรัพยากร แต่ขาดส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ จึงมีความต้องการยกระดับภาควิชาครูสู่การเป็นหุ้นส่วนการศึกษาที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

* ผู้อำนวยการ, โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร), สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร
Director, Ban Suan Luang School (Rattanawichit Phittayakhan), Samutsakhon Primary Educational Service Area Office

2. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม “A PERFECT Model” ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ดังนี้
1) A: การร่วมวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมาย 2) P: การร่วมวางแผน 3) E: การเสริมพลัง 4) R: การร่วมจัดสรรทรัพยากร 5) F: การร่วมรับผลสำเร็จ 6) E: การได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม 7) C: การร่วมตรวจสอบ และ 8) T: การร่วมประเมินผลสัมฤทธิ์ ซึ่งเกิดจากการผสมผสานของบริบทสถานศึกษาและแนวคิดการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอ์ฟฮอฟฟ์, เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, ธร สุนทรายุทธ, มัทนา วังถนอมศักดิ์ และคณะ, และสำนักงาน ก.ค.ศ.

3. ผลการใช้รูปแบบ พบว่า 1) คุณภาพผู้เรียน ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 89.10 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับดีเยี่ยมร้อยละ 99.92 ผลการทดสอบระดับชาติ (RT, NT, O-NET) สูงกว่าระดับประเทศทุกรายการ 2) ด้านคุณภาพครู ครูสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และได้รับการเชิดชูเกียรติรางวัลระดับประเทศจำนวน 11 รางวัล 3) ด้านคุณภาพผู้บริหาร ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การบริหารจัดการมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติระดับภาคและระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านคุณภาพสถานศึกษา สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่เข้มแข็ง เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้นแบบ และได้รับรางวัลความสำเร็จระดับประเทศ รวม 23 รางวัล

4. ผลการประเมินประสิทธิผล พบว่า ความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.33) และผู้ทรงคุณวุฒิให้การรับรองคุณภาพของรูปแบบว่ามีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ สามารถใช้เป็นต้นแบบนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการบริหาร; การบริหารแบบมีส่วนร่วม; คุณภาพการจัดการศึกษา; A PERFECT Model

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the current conditions, problems, and needs of participatory management; 2) to develop a participatory management model; 3) to study the implementation results of the developed model; and 4) to evaluate the effectiveness and certify the quality of the participatory management model for improving educational management quality at Ban Suan Luang School (Rattana Wichit Phittayakhan). The research followed the Research and Development (R&D) methodology, divided into 4 phases. The target group consisted of school administrators, teachers, members of the Basic Education School Board, and parents, totaling 530 participants. The research instruments included a document analysis form, an in depth interview form, a satisfaction assessment form, and a quality certification record form. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The research findings were as follows:

1. The current conditions, problems, and needs regarding participatory management were categorized into two main issues: 1) Empirical Document Analysis Results: A high proportion of students demonstrated academic achievement below established criteria (with failing grades, incomplete, and unassessed statuses). Teachers lacked skills in Active Learning management and authentic assessment. Furthermore, school management faced an imbalance in staff workload and a deficit of empirical success. 2) In-depth Interview Results: Most stakeholders participated only in providing resource support, lacking involvement in strategic planning and decision-making. There was a strong demand to transform educational stakeholders into active educational partners.

2. The developed participatory management model, named “A PERFECT Model,” comprises 8 components driven through 4 dimensions of participation: 1) A: Analysis & Aim, 2) P: Planning, 3) E: Empowerment, 4) R: Resource Sharing, 5) F: Fruitful Success, 6) E: Equity, 7) C: Checking, and 8) T: Total Evaluation.

3. The implementation of the model revealed significant improvements across four dimensions: 1) Student Quality: Students achieved an average academic score of 89.10%, with 99.92% attaining an “Excellent” level in desirable characteristics, and national test scores (RT, NT, O-NET) consistently exceeding national averages. 2) Teacher Quality: Teachers actively developed Active Learning innovations and earned 11 national awards. 3) Administrator Quality: School leaders demonstrated transformative leadership with transparent and accountable governance, receiving continuous regional and national recognitions. 4) School Quality: The school established a robust management system, functioned as a model learning organization, and won 23 national-level awards.

4. Effectiveness Evaluation Results: The target group expressed the highest level of satisfaction with the implementation of the model overall ($\bar{x} = 4.74$, S.D. = 0.33) Experts certified the quality of the model in terms of consistency, propriety, feasibility, and utility, confirming its effectiveness as a best-practice innovation for participatory educational management.

Key Words: Administrative Model Development; Participatory Management; Quality of Educational Management; A PERFECT Model

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งขับเคลื่อนด้วยพลวัตทางเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรม ส่งผลให้สังคมไทยต้องเผชิญกับความท้าทายและสภาพแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติที่จำเป็นต้องได้รับการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับ สถานะการแข่งขันในระดับสากล จากสถานการณ์ดังกล่าว รัฐบาลจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ “ไทยแลนด์ 4.0” (Thailand 4.0) ขึ้น เพื่อขับเคลื่อนประเทศไปสู่กลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง ผ่านการมุ่งเน้นพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีทักษะระดับสูง (High-level Skills) และมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในยุคสมัยใหม่ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2559) ส่งผลให้ภารกิจของการจัดการศึกษาในปัจจุบันมิได้ จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามตำราวิชาการ หากแต่เป็นกลไกเชิงยุทธศาสตร์ในการสร้างสรรค์กำลังคน ให้มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งมีความ สอดคล้องกับกรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการความร่วมมือ จากทุกภาคส่วนภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมของปวงชนเพื่อการศึกษา (All for Education) อันเป็นรากฐานสำคัญ ในการสร้างเครือข่ายความร่วมมืออันเข้มแข็ง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของประชากร ให้สามารถก้าวทันต่อพลวัตทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การบริหารจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยการปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์จากการบริหารสั่งการในแนวดิ่ง สู่การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ควบคู่กับหลักการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน (School-Based Management: SBM) ซึ่งแนวคิดการบริหาร แบบมีส่วนร่วมถือเป็นหลักการสำคัญที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามาผสานพลังร่วมกันขับเคลื่อน พันธกิจของสถานศึกษา ทั้งนี้ ได้มีนักวิชาการและหน่วยงานหลายท่านได้ให้ทัศนะและกรอบแนวคิดที่สำคัญไว้ เช่น แนวคิดกระบวนกรมีส่วนร่วม 4 ระยะ ของ โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980) ตลอดจนหลักการ บริหารแบบมีส่วนร่วมของ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2554), ธร สุนทรายุทธ (2551), มัทนา วังนอมศักดิ์ และคณะ (2561), และกรอบแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2564) ซึ่งเมื่อสังเคราะห์และบูรณาการกรอบแนวคิดเหล่านี้เข้าด้วยกัน จะสะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้อง ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล อันเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการสร้างหุ้นส่วนทางการศึกษา (Educational Partnership) ที่เข้มแข็ง เพื่อต่อการระดมทรัพยากรและการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2568 ทั้งสิ้น 1,355 คน ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนขนาดใหญ่ที่มีสภาพบริบท เป็นเขตเศรษฐกิจและสังคมที่มีความหลากหลายทางด้านอาชีพและวัฒนธรรม ส่งผลให้ความคาดหวังของ ผู้ปกครองและชุมชนต่อการจัดการศึกษามีความซับซ้อนและแตกต่างกันไปตามบริบทของครอบครัว แม้ชุมชน รอบสถานศึกษาจะมีต้นทุนทางสังคมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน จากการวิเคราะห์รายงาน การประเมินตนเอง (SAR) ย้อนหลัง 3 ปีการศึกษา (พ.ศ. 2564 - 2566) พบว่า สถานศึกษายังคงเผชิญกับประเด็น ทำหยาสำคัญ กล่าวคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในภาพรวมยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด วิธีการ จัดการเรียนรู้อย่างไม่สะท้อนสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ขณะที่กลไกการมีส่วนร่วมยังขาดความ ต่อเนื่องและยังไม่เป็นระบบ ส่วนใหญ่เป็นเพียงการสนับสนุนทรัพยากร แต่ยังขาดรูปแบบการบริหารจัดการที่ชัดเจน เพื่อขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างรอบด้านและเต็มตาม ศักยภาพของผู้เรียน

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา จึงเห็นความสำคัญในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ให้เป็นไปตามเป้าหมาย โดยมุ่งเน้นบทบาทของผู้บริหาร คือ การพัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษา ในการดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) เพื่อสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 อันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนภาคีเครือข่าย ให้มีความเข้มแข็ง ตลอดจนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการ จัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการ จัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร)
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียน บ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร)
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียน บ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร)
4. เพื่อประเมินประสิทธิผลและรับรองคุณภาพของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร)

การทบทวนวรรณกรรม

การพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและแนวทางในการพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหาร (Administrative Model Development)

การพัฒนาแบบในบริบทการบริหารจัดการศึกษา เป็นกระบวนการสร้างกรอบแนวคิดเชิงโครงสร้าง ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นกลไกและแนวทางหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างนวัตกรรมทางการบริหารอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการหลัก 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ (Analysis) 2) การสร้างและพัฒนา (Development) 3) การทดลองใช้ (Implementation) และ 4) การประเมินผล (Evaluation) กระบวนการดังกล่าวมีเป้าหมาย สำคัญเพื่อให้ได้นวัตกรรมการบริหารที่สามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหา และยกระดับคุณภาพการจัด การศึกษาที่ครอบคลุมทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน กระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและตอบสนองความต้องการของสังคมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

2. แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management Concept)

แนวคิดสำคัญในการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการสร้างกลไก การประสานความร่วมมือเชิงระบบ ระหว่างผู้บริหารและภาคีเครือข่ายผ่านมิติการมีส่วนร่วม 4 ด้านหลัก ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision Making) เป็นกลไกเริ่มต้นที่เปิดโอกาส ให้ภาคีเครือข่ายร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในการดำเนินงาน

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Participation in Implementation) เป็นการร่วมขับเคลื่อน แผนงานสู่การปฏิบัติ โดยเน้นการประสานพลังความร่วมมือ การเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร และการระดม ทรัพยากร ตลอดจนภูมิปัญญาจากทุกภาคส่วนมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาตามบริบทของพื้นที่

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Participation in Benefits) เป็นกระบวนการสร้างแรงจูงใจ และวัฒนธรรมองค์กร โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมรับผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ทั้งในด้านคุณภาพผู้เรียนที่สูงขึ้น และการได้รับการเชิดชูเกียรติอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) เป็นกระบวนการตรวจสอบ และสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการร่วมนิเทศติดตาม และปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ ให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องในการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980) เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2554), ธร สุนทรายุทธ (2551), มัทนา วังถนอมศักดิ์ และคณะ (2561), และ (2564) สำนักงาน ก.ค.ศ. (2564)

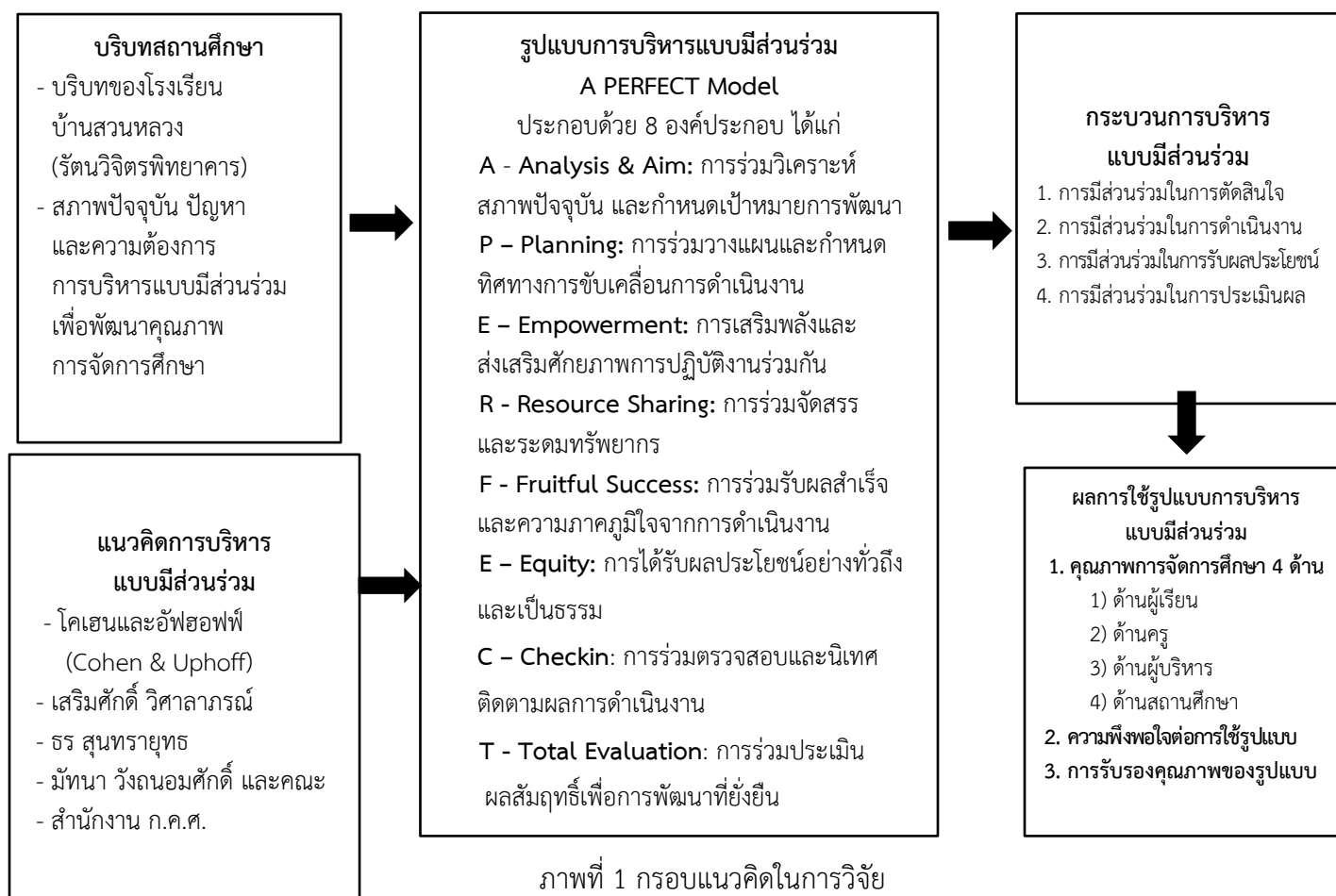
3. คุณภาพการจัดการศึกษา (Quality of Educational Management)

คุณภาพการจัดการศึกษา หมายถึง ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ของการดำเนินงานบริหารการศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนผ่านความสำเร็จของสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานสำคัญ 3 มิติ ประกอบด้วย ด้านคุณภาพผู้เรียน ที่ครอบคลุมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการของ ผู้บริหารสถานศึกษา และด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอน โดยคุณภาพ การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องมีความสอดคล้องระหว่างวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาชาติ โดยมีระบบประกันคุณภาพภายในเป็นกลไกหลักในการควบคุมและตรวจสอบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2568)

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) ผ่านกลไกการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งคุณภาพ ผู้เรียน ครู ผู้บริหาร และสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างพลังความร่วมมือและการมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง จากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษาให้เกิดความยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดและทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับบริบทของโรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มีวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) โดยดำเนินการดังนี้

1. วิธีดำเนินการ

1.1 การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) ศึกษาสภาพการดำเนินงาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผลลัพธ์การจัดการศึกษา โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ย้อนหลัง 3 ปีการศึกษา (พ.ศ. 2564 – 2566) แผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และรายงานโครงการที่เกี่ยวข้อง

1.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Fieldwork) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา, ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้, ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน และผู้นำชุมชนหรือภาคีเครือข่าย

2. แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดแหล่งข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

2.1 เอกสารและรายงานผลการดำเนินงาน ประกอบด้วย รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2564 – 2566 แผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน และรายงานสรุปผลการดำเนินโครงการ และกิจกรรมที่ส่งเสริมการบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) ปีการศึกษา 2567 จำนวน 28 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 3 คน, ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 คน, ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 คน, ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน 9 คน (ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชั้นละ 1 คน) และผู้นำชุมชนหรือภาคีเครือข่าย 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในระยะที่ 1 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 แบบวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis Form) ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยกำหนดประเด็นการวิเคราะห์ให้ครอบคลุมบริบทการบริหารจัดการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เพื่อบรรวบรวมสารสนเทศพื้นฐานจากแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR)

3.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารแบบมีส่วนร่วม

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

4.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบในการกำหนดประเด็นสำคัญให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย

4.2 สร้างแบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์ โดยรวบรวมประเด็นจากการศึกษาในขั้นต้นมาจัดทำเป็นโครงสร้างเครื่องมือที่สอดคล้องกับขอบเขตด้านเนื้อหาและบริบทของสถานศึกษา

4.3 นำเครื่องมือไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการบริหารการศึกษา ด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการวิจัยและประเมินผล และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษา และความครอบคลุมของประเด็นการวิเคราะห์ โดยผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence: IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ซึ่งมีความเที่ยงตรงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4.4 นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์ชัดเจน ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในโรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์เอกสาร ดำเนินการรวบรวมเอกสารและรายงานสารสนเทศจากสถานศึกษา โดยศึกษาและสรุปประเด็นสำคัญตามกรอบที่กำหนดไว้ในแบบวิเคราะห์เอกสาร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สะท้อนสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

5.2 การสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำข้อมูลและแนวคิดที่ได้รับมาสังเคราะห์ และใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการสร้างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในระยะที่ 2

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจำแนกหมวดหมู่ตามกรอบประเด็นที่กำหนดไว้ จากนั้นดำเนินการสังเคราะห์เพื่อสรุปสภาพการดำเนินงาน ปัญหาสำคัญ และความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร)

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนาารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา เป็นการนำข้อมูลเชิงประจักษ์จากระยะที่ 1 มาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff), เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, ธร สุนทรายุทธ, มัทนา วังถนอมศักดิ์ และคณะ, และสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงาน ก.ค.ศ.) เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model มีรายละเอียดดำเนินการดังนี้

1. วิธีดำเนินการ

1.1 การยกร่างรูปแบบ (Drafting) ดำเนินการยกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model ซึ่งประกอบด้วย 8 องค์ประกอบหลัก ขับเคลื่อนผ่านมิติการมีส่วนร่วม 4 ด้าน พร้อมจัดทำร่างคู่มือการใช้รูปแบบเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

1.2 การตรวจสอบคุณภาพ (Validation) ดำเนินการตรวจสอบความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของร่างรูปแบบและคู่มือ ใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

1.3 การปรับปรุงรูปแบบ (Refining) นำข้อเสนอแนะและผลจากการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงกลไกการบริหารแบบมีส่วนร่วมให้มีความสมบูรณ์ และจัดทำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมฉบับสมบูรณ์เพื่อเตรียมนำไปทดลองใช้จริง

2. แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา ด้านบริหารสถานศึกษา และด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model และร่างคู่มือการใช้รูปแบบ

3.2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ใช้สำหรับบันทึกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ในประเด็นการประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบและคู่มือการปฏิบัติงาน

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

4.1 ยกร่างแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยกำหนดประเด็นการวิพากษ์ให้ครอบคลุมองค์ประกอบของรูปแบบและคู่มือการใช้งาน

4.2 นำเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา โดยผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00

4.3 ปรับปรุงเครื่องมือให้มีความชัดเจนตามข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ในการดำเนินการสนทนากลุ่ม

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ชี้แจงและนำเสนอรายละเอียดของรูปแบบการบริหาร (A PERFECT Model) รวมถึงร่างคู่มือการดำเนินงาน จากนั้นดำเนินการเปิดประเด็นอภิปรายและรับฟังความคิดเห็น ตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงลึกในแต่ละมิติ เพื่อนำมาสังเคราะห์และปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการบันทึกเทปและจดบันทึก การสนทนา เพื่อสรุปประเด็นความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ รวมถึง สังเคราะห์ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

นำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model ที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมแล้ว ไปทดลอง ใช้จริงในบริบทของโรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนกลไกการบริหาร จัดการศึกษาในรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานการณ์จริง มีรายละเอียดดังนี้

1. วิธีดำเนินการ

- 1.1 ขั้นเตรียมการ ประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจร่วมกับภาคีเครือข่ายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติตามคู่มือการใช้รูปแบบ A PERFECT Model
- 1.2 ขั้นดำเนินการทดลองใช้ ขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาตามองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ (A-P-E-R-F-E-C-T) โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมใน 4 ด้าน ได้แก่ การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การร่วม รับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล
- 1.3 ขั้นติดตามผลการดำเนินการ ดำเนินการนิเทศ ติดตาม และรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงาน เพื่อสะท้อนสภาพการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติในมิติต่าง ๆ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน ของโรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) ในปีการศึกษา 2568 รวมทั้งสิ้น 530 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครู จำนวน 57 คน และคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน ซึ่งใช้ประชากรทั้งหมด และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 457 คน ซึ่งได้มา จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 3.1 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model และคู่มือการใช้รูปแบบฉบับสมบูรณ์
- 3.2 แบบบันทึกข้อมูลการดำเนินงานเชิงประจักษ์ ได้แก่ แบบสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เอกสารรายงานของสถานศึกษาในการเข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา และแบบบันทึก ทำเนียบรางวัลเชิดชูเกียรติระดับต่าง ๆ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตลอดปีการศึกษา 2568 โดยจัดเก็บสารสนเทศทางการศึกษาและร่องรอยหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สะท้อนคุณภาพทั้ง 4 ด้าน จากเอกสารรายงานของสถานศึกษา บันทึกผลการปฏิบัติงาน รวมถึงผลการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน ครู และผู้บริหาร เพื่อนำมาวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานตามรูปแบบที่กำหนด

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาค่าร้อยละ (Percentage) และ ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและรางวัลเชิดชูเกียรติก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบ และข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบบันทึกและรายงานของสถานศึกษา เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

ระยะที่ 4 การประเมินผลและรับรองคุณภาพของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

เป็นการประเมินประสิทธิผล โดยการประเมินความพึงพอใจภายหลังการทดลองใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model และจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อยืนยันคุณภาพของนวัตกรรมก่อนนำเสนอเป็นรูปแบบฉบับสมบูรณ์ โดยดำเนินการตามรายละเอียด ดังนี้

1. วิธีดำเนินการ

1.1 การประเมินเชิงปริมาณ โดยประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการนำรูปแบบไปปฏิบัติจริง ณ โรงเรียนบ้านสวนหลวงฯ ในด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

1.2 การรับรองคุณภาพ ดำเนินการตรวจสอบและรับรองความสมบูรณ์ของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อยืนยันว่ารูปแบบมีคุณภาพ และสามารถนำไปขยายผลได้จริง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครู จำนวน 57 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน รวม 73 คน ซึ่งใช้ประชากรทั้งหมด

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 457 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan)

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและการวิจัย จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อดำเนินการตรวจสอบและรับรองคุณภาพของรูปแบบ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 แบบประเมินความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จำนวน 24 รายการ ครอบคลุมเกณฑ์การประเมิน 4 ด้าน (ความสอดคล้อง, ความเหมาะสม, ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์)

3.2 แบบบันทึกการรับรองคุณภาพรูปแบบสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อสรุปความเห็นและยืนยันคุณภาพในภาพรวมของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการดังนี้

- 4.1 ศึกษาเกณฑ์มาตรฐาน ในการประเมินนวัตกรรมทางการศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานการวิจัยด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดประเด็นการประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 4.2 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจ และแบบบันทึกการรับรอง โดยอ้างอิงจากโครงสร้างของรูปแบบ A PERFECT Model ที่ผ่านการพัฒนาและทดลองใช้แล้ว
- 4.3 เสนอเครื่องมือต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00
- 4.4 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบประเมินไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียนสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน และคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.94 ซึ่งถือว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นในระดับสูง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 5.1 การประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 530 คน ภายหลังสิ้นสุดการทดลองใช้รูปแบบในปีการศึกษา 2568 ผ่านระบบออนไลน์และแบบสอบถาม
- 5.2 การรับรองคุณภาพของรูปแบบ ผู้วิจัยนำข้อมูลสรุปผลการดำเนินงานและผลการประเมินความพึงพอใจ เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณารับรองคุณภาพของรูปแบบเป็นลายลักษณ์อักษร

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความพึงพอใจ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการรับรองและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อสรุปเป็นรูปแบบการบริหารฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร)

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์และรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยแบ่งการนำเสนอผลออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report: SAR) ย้อนหลัง 3 ปีการศึกษา เพื่อศึกษาสภาพการณ์ดำเนินงานและผลลัพธ์การจัดการศึกษาที่ผ่านมาของโรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1) สภาพปัญหาของผู้เรียน จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า

(1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนยังไม่บรรลุตามเกณฑ์มาตรฐานและเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด โดยพบว่า สถิติจำนวนผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน หรือมีระดับผลการเรียนเป็นศูนย์ (0) การประเมินผลไม่ครบถ้วน ซึ่งส่งผลให้ผลการเรียนรอการตัดสินใจ (ร) และผู้เรียนที่มีเวลาเรียนไม่ครบตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด ทำให้ไม่มีสิทธิ์เข้ารับการวัดผลปลายภาคเรียน (มส) ในระดับที่สูง

(2) ปัญหาด้านพฤติกรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ การขาดวินัยและความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ รวมถึงพฤติกรรมเสี่ยงด้านความรุนแรงและปัญหาสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษา

2) สภาพปัญหาของครู พบประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนา ดังนี้

(1) ครูยังขาดทักษะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered Approach) รวมถึงการเลือกใช้รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะกระบวนการและสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพผู้เรียนยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด

(2) กระบวนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ขาดความหลากหลาย โดยครูส่วนใหญ่ยังยึดติดกับการทดสอบเชิงความรู้เพียงด้านเดียว ขาดการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) นอกจากนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลบางส่วนยังไม่ได้มาตรฐานตามหลักวัดผลการศึกษา ทำให้ไม่สามารถสะท้อนพัฒนาการความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

3) สภาพปัญหาการบริหารจัดการของสถานศึกษา พบประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนา ดังนี้

(1) การจัดสรรบุคลากรครูในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ยังขาดความสมดุล โดยมีจำนวนอัตรากำลังครูในบางกลุ่มสาระมากเกินความจำเป็น และบางกลุ่มสาระมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

(2) สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีแหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ของผู้เรียน

(3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะการมีส่วนร่วมเพื่อระดมทรัพยากรในการพัฒนาสถานศึกษาเป็นหลัก แต่ยังขาดบทบาทในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการหรือการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม

(4) สถานศึกษายังขาดผลงานเชิงประจักษ์และรางวัลความสำเร็จของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้เรียน ส่งผลให้ขาดข้อมูลสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่น และการสื่อสารเพื่อสะท้อนคุณภาพการศึกษาต่อผู้ปกครองและชุมชน

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1) สภาพปัจจุบันการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า สถานศึกษามีระบบการบริหารงานตามภารกิจหลัก 4 ด้าน ที่ชัดเจนและมีสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชนเป็นทุนเดิม โดยมีการเปิดโอกาสให้บุคลากรภายในร่วมวางแผนงาน

ตามแผนปฏิบัติการประจำปี ส่วนภาคีเครือข่ายภายนอกและผู้ปกครองมีส่วนร่วมหลักในด้านการสนับสนุนงบประมาณ ทรัพยากร และการร่วมกิจกรรมตามประเพณีผ่านกลไกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) สภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายยังจำกัดอยู่เพียงการรับทราบข้อมูลและการสนับสนุนปัจจัยภายนอก แต่ยังขาดกระบวนการร่วมตัดสินใจ และการร่วมวางแผนเชิงกลยุทธ์ รวมทั้งปัญหาสำคัญคือ ช่องทางการสื่อสารที่ไม่ต่อเนื่อง ทำให้ภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ทราบเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน ประกอบกับภาระงานของครูที่มีจำนวนมากส่งผลต่อความต่อเนื่องในการประสานความร่วมมือกับชุมชน

3) ความต้องการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนความต้องการให้โรงเรียนมีรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ชัดเจน เพื่อยกระดับภาคีเครือข่ายสู่การเป็นหุ้นส่วนการศึกษา (Educational Partnership) ที่ร่วมรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ 4 มิติ ได้แก่ 1) การร่วมออกแบบกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 2) การหนุนเสริมการจัดการเรียนรู้ของครู 3) การบริหารที่เปิดกว้างและส่งเสริมศักยภาพในการทำงาน และ 4) การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ตอนที่ 2 ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) โดยบูรณาการข้อมูลเชิงประจักษ์ในขั้นตอนที่ 1 ร่วมกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff), เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, ธร สุนทรายุทธ, มัทนา วังนอมศักดิ์ และคณะ, และสำนักงาน ก.ค.ศ. มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การยกร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ภายใต้ชื่อ A PERFECT Model โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษาที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ขับเคลื่อนผ่านมิติการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A

รายละเอียดขององค์ประกอบตามภาพที่ 2 มีดังนี้

ด้านที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย A: Analysis & Aim (การร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหาและกำหนดเป้าหมายการพัฒนา) และ P: Planning (การร่วมวางแผนงานและกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนการดำเนินงาน)

ด้านที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ประกอบด้วย E: Empowerment (การเสริมพลังและส่งเสริมศักยภาพปฏิบัติงานร่วมกัน) และ R: Resource Sharing (การร่วมจัดสรรและระดมทรัพยากร)

ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit Sharing) ประกอบด้วย F: Fruitful Success (การร่วมรับผลสำเร็จและความภาคภูมิใจจากการดำเนินงาน) และ E: Equity (การได้รับโอกาสและผลประโยชน์อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม)

ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ประกอบด้วย C: Checking (การร่วมตรวจสอบและนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน) และ T: Total Evaluation (การร่วมประเมินผลสำเร็จเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน)

2.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา ด้านบริหารสถานศึกษา และด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของร่างรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model และร่างคู่มือการใช้รูปแบบ ซึ่งผลการวิเคราะห์สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1) ความสอดคล้องของรูปแบบ ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องเชิงโครงสร้างจากการบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบ (A-P-E-R-F-E-C-T) เข้ากับมิติการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ดังนี้

1.1) การเชื่อมโยงแนวคิดสู่การปฏิบัติ: การกำหนดขั้นตอน A-P (Analysis & Planning) เป็นจุดเริ่มต้นในการตัดสินใจ เป็นการวางรากฐานการบริหารที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาจริงของสถานศึกษา

1.2) ความครอบคลุมของกลไกการขับเคลื่อน: องค์ประกอบย่อยมีความครบถ้วน โดยเฉพาะการนำ Empowerment (E) และ Resource Sharing (R) มาเป็นกลไกหลักในการดำเนินงาน ซึ่งสะท้อนบริบทความต้องการของโรงเรียนบ้านสวนหลวงได้อย่างแท้จริง

1.3) ความเป็นระบบเชิงกระบวนการ: โครงสร้างมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องตั้งแต่วิเคราะห์ปัญหาไปจนถึงการประเมินผล (Total Evaluation: T) ซึ่งช่วยให้เห็นภาพรวมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างครบวงจร

2) ความเหมาะสมของรูปแบบ สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

2.1) ลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน: การเรียงลำดับจาก Analysis (A) ไปสู่ Planning (P) มีความเหมาะสมในการสร้างการยอมรับและกำหนดทิศทางร่วมกันตั้งแต่ระยะเริ่มต้น

2.2) กลไกการเสริมพลังและระดมทรัพยากร: การมุ่งเน้น Empowerment (E) และ Resource Sharing (R) ถือเป็นกลไกที่สอดคล้องกับการบริหารในยุคปัจจุบันที่ต้องดึงศักยภาพบุคคลและพลังเครือข่ายมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

2.3) การสร้างวัฒนธรรมความสำเร็จและเป็นธรรม: การกำหนดด้านผลประโยชน์ผ่าน Fruitful Success (F) และ Equity (E) มีความเหมาะสมในการสร้างแรงจูงใจและระบบความรับผิดชอบร่วมกัน

2.4) การประเมินผลเชิงระบบ: การใช้ Checking (C) และ Total Evaluation (T) มีความเหมาะสมในการกำกับดูแลและสะท้อนผลคุณภาพการศึกษาอย่างรอบด้าน

3) ความเป็นไปได้ของรูปแบบ จากการวิเคราะห์มิติความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปสู่การปฏิบัติจริง มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

3.1) การบูรณาการเชิงโครงสร้าง: รูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติจริง เนื่องจากการออกแบบกระบวนการขับเคลื่อนผ่านมิติการมีส่วนร่วม 4 ด้าน มีความสอดคล้องกับวงจรคุณภาพ (PDCA) และบริบทการดำเนินงานของสถานศึกษา ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานและภาคีเครือข่ายเข้าใจบทบาทหน้าที่ในแต่ละขั้นตอนได้อย่างชัดเจน ตั้งแต่การร่วมตัดสินใจไปจนถึงการร่วมประเมินผลสัมฤทธิ์ ส่งผลให้การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีระบบและมีความต่อเนื่อง

3.2) ความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย: การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทตามศักยภาพ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนสำคัญที่ทำให้รูปแบบ A PERFECT Model สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับจากชุมชน

3.3) ภาวะผู้นำและการอำนวยความสะดวก: การเปลี่ยนบทบาทของผู้บริหารจากการสั่งการเป็น การอำนวยความสะดวก (Facilitator) และการเสริมพลัง (Empowerment) ช่วยลดอุปสรรคในการประสานงาน และสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน

3.4) ความพร้อมของระบบทรัพยากรและการจัดการ: การกำหนดองค์ประกอบด้าน Resource Sharing (R) ช่วยให้สถานศึกษาสามารถระดมทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้การดำเนินงานตามรูปแบบมีความเป็นไปได้สูงแม้ภายใต้งบประมาณที่จำกัด

4) ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ ผลการวิเคราะห์คุณค่าและประโยชน์เชิงประจักษ์ของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม สรุปได้ดังนี้

4.1) การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา 4 มิติ: รูปแบบส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สูงขึ้น ครูที่มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และสถานศึกษาที่มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการศึกษา

4.2) การขับเคลื่อนนวัตกรรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model: เป็นนวัตกรรมที่ช่วยปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการศึกษาจากรูปแบบแนวดิ่งไปสู่การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เชิงกลยุทธ์อย่างยั่งยืน

4.3) การสร้างมาตรฐานและกลไกการปฏิบัติงาน: ร่างคู่มือการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติที่ชัดเจน ครอบคลุมบทบาทหน้าที่ของภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ส่งผลให้สถานศึกษามีเอกสารที่เป็นมาตรฐานในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมที่เป็นระบบและสามารถตรวจสอบผลได้จริง

4.4) การสร้างพลังเครือข่ายและการระดมทรัพยากรที่ยั่งยืน: รูปแบบนี้ช่วยบูรณาการบทบาทของภาคีเครือข่ายและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดการระดมทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณ องค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน

จากผลการวิพากษ์และสนทนากลุ่ม มีข้อเสนอแนะในการพัฒนากลไกการบริหารตามรูปแบบ A PERFECT Model ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนนำไปขยายผล ดังนี้

5.1) ด้านการสื่อสารและการนำคู่มือไปปฏิบัติ: ควรจัดทำส่วนสรุปสาระสำคัญในรูปแบบแผนผังขั้นตอน (Flowchart) หรืออินโฟกราฟิกแทรกในคู่มือ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนแก่ผู้ปกครองและภาคีเครือข่าย ช่วยให้เข้าถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองได้อย่างรวดเร็วและชัดเจนยิ่งขึ้น

5.2) ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ: ในขั้นตอนการประเมินผล (Total Evaluation: T) ควรนำระบบดิจิทัลหรือแพลตฟอร์มออนไลน์มาช่วยในการสรุปและรายงานผล เพื่อความรวดเร็ว โปร่งใส และสร้างฐานข้อมูลสารสนเทศที่เอื้อต่อการตรวจสอบข้อมูลร่วมกันของทุกภาคส่วน

5.3) ด้านการเสริมสร้างกลไกความยั่งยืน: ควรเพิ่มเครื่องมือการประเมินตนเอง (Self-Assessment) หรือแบบฟอร์มสะท้อนผลการดำเนินงานไว้ในส่วนท้ายของคู่มือ เพื่อให้ภาคีเครือข่ายสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงานได้ด้วยตนเองตามวงจรคุณภาพ ซึ่งจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

5.4) ด้านการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่นตามบริบท: ในขั้นตอนการวางแผน (Planning: P) และการเสริมพลังขับเคลื่อนคุณภาพ (Empowerment: E) ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานได้ตามสถานการณ์จริงและความจำเป็นเร่งด่วน โดยยังคงยึดถือเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้รูปแบบมีความคล่องตัวในการนำไปปฏิบัติจริง

5.5) ด้านการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และขยายผล: ควรมีการกำหนดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Professional Learning Community: PLC) ระหว่างสถานศึกษากับภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความผูกพันและยกระดับรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมนี้ให้เป็นต้นแบบ (Best Practice) สำหรับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาที่มีบริบทที่ใกล้เคียงกัน

ตอนที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง

จากการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model ไปบูรณาการสู่การปฏิบัติงานจริงอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีผลการดำเนินงานเชิงประจักษ์จำแนกตามมิติความสำเร็จ 4 ด้าน ดังนี้

1. **ด้านคุณภาพผู้เรียน** พัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การขับเคลื่อนรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้งในด้านวิชาการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยปรากฏผลลัพธ์สำคัญดังนี้

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 กลุ่มสาระหลัก ระหว่างปีการศึกษา 2567 และ 2568 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยในภาพรวม ปีการศึกษา 2568 มีค่าเฉลี่ยร้อยละสูงขึ้นเป็น 89.10 สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เห็นผลการพัฒนาอย่างชัดเจน ได้แก่ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.34) และภาษาอังกฤษ (เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.57) ตามลำดับ

1.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ พบว่า นักเรียน ส่วนใหญ่มีผลการประเมินใน ระดับดีถึงดีเยี่ยม โดยในปีการศึกษา 2568 มีค่าเฉลี่ยร้อยละรวมสูงถึง 99.92 ซึ่งสะท้อน ถึงประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

1.3 ความสำเร็จเชิงประจักษ์ ผู้เรียนได้รับรางวัลจากการแข่งขันในระดับต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะรางวัลในระดับประเทศที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในปีการศึกษา 2567-2568

2 **ด้านคุณภาพครู** รูปแบบ A PERFECT Model ส่งผลให้ครูเกิดทักษะ และสร้างสรรค์นวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาวิชาชีพผ่านกระบวนการเสริมพลัง รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยมีผลการดำเนินงานเชิงประจักษ์ ดังนี้

2.1 ครูมีการสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่หลากหลาย

2.2 ผลจากการพัฒนาตนเองสะท้อนผ่านจำนวนรางวัลเชิดชูเกียรติที่เพิ่มสูงขึ้นในทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับประเทศ ที่เพิ่มขึ้นจาก 2 รางวัล ในปี 2566 เป็น 11 รางวัล ในปี 2568

3. **ด้านคุณภาพผู้บริหาร** ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการ ที่เป็นเลิศ และได้ปรับบทบาทสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ขับเคลื่อนงานด้วยความโปร่งใส เป็นระบบในการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลให้ได้รับการยอมรับและยกย่องเชิดชูเกียรติในระดับต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งปรากฏผลเชิงประจักษ์จากการได้รับรางวัลในระดับภาคและระดับประเทศอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นเครื่องยืนยัน ถึงความสำเร็จในการนำนวัตกรรมจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. **ด้านคุณภาพสถานศึกษา** ภาพลักษณ์องค์กรและความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายจากการบูรณาการ องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทั้ง 8 องค์ประกอบ (A-P-E-R-F-E-C-T) ส่งผลให้สถานศึกษา มีระบบการจัดการที่เข้มแข็งและเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ต้นแบบ ซึ่งผลปรากฏจากการที่สถานศึกษา มีผลการดำเนินงานที่โดดเด่น โดยได้รับรางวัลในระดับประเทศเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จาก 1 รางวัล ในปี 2565 เป็น 8 รางวัล ในปี 2568 สะท้อนถึงความเชื่อมั่นและความร่วมมือที่ยั่งยืนจากทุกภาคส่วนในการยกระดับ มาตรฐานสถานศึกษา

ตอนที่ 4 การประเมินผล และการรับรองรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การประเมินผลในขั้นตอนนี้ เป็นการยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model ภายหลังจากทดลองใช้จริงในสถานศึกษา ตลอดปีการศึกษา 2568 โดยมีผลการประเมินดังนี้

1. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบ A PERFECT Model

n = 530

ที่	รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านความสอดคล้อง (Consistency)	4.68	0.38	มากที่สุด
2	ด้านความเหมาะสม (Propriety)	4.71	0.35	มากที่สุด
3	ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility)	4.76	0.32	มากที่สุด
4	ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility)	4.82	0.28	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.74	0.33	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการนำรูปแบบ A PERFECT Model ไปปฏิบัติจริง ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.28) รองลงมาคือ ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.32) ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.35) และด้านความสอดคล้อง ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.38) ตามลำดับ

2. การรับรองคุณภาพของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิและผลการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จจากการทดลองใช้ ยืนยันว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ดังนี้

- 1) ความสอดคล้อง องค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบ มีความเชื่อมโยงและหนุนเสริมกันอย่างเป็นระบบ
- 2) ความเหมาะสม รูปแบบมีกระบวนการที่ยืดหยุ่น สามารถปรับใช้ได้ตามบริบทของโรงเรียน
- 3) ความเป็นไปได้ โครงสร้างการบริหารช่วยลดภาระงานซ้ำซ้อนและสร้างวัฒนธรรมการทำงาน

แบบร่วมแรงร่วมใจ

- 4) ความเป็นประโยชน์ สามารถยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาได้เชิงประจักษ์ ทั้งในมิติ ด้านคุณภาพผู้เรียน ครู ผู้บริหาร และสถานศึกษา

คุณภาพของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model แสดงให้เห็นถึงศักยภาพ ในการเป็นนวัตกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านแบบ (Best Practice) สำหรับสถานศึกษา ที่มุ่งเน้น การบูรณาการพลังเครือข่ายและการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model มีความสอดคล้องและเหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวถูกพัฒนาขึ้นบนพื้นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์และการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่แท้จริงของสถานศึกษา โดยเฉพาะประเด็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการขาดส่วนร่วมเชิงกลยุทธ์ของภาคีเครือข่าย ผสมผสานกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Cohen & Uphoff (1980) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องครอบคลุมตั้งแต่การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมปนาท บริบูรณ์ (2565) ที่ระบุว่า การบริหารจัดการศึกษาในยุคใหม่ต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดการยอมรับและร่วมรับผิดชอบต่อผลลัพธ์การศึกษา

2. กระบวนการเสริมพลัง (Empowerment) และการร่วมจัดสรรทรัพยากร (Resource Sharing) เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยร้อยละ 89.10 และผลการทดสอบระดับชาติ (RT, NT, O-NET) สูงกว่าระดับประเทศทุกรายการ อธิบายได้ว่า เมื่อสถานศึกษานำองค์ประกอบด้าน Empowerment มาใช้ จะเป็นการสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมศักยภาพให้ครูเกิดความคล่องตัวในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สอดคล้องกับ ทฤษฎีการจูงใจของ Herzberg (Motivation-Hygiene Theory) ที่เน้นการให้ความสำคัญและการมอบอำนาจหน้าที่ (Responsibility) เป็นปัจจัยกระตุ้นให้บุคลากรสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) ที่มุ่งเน้นการระดมทรัพยากรและการจัดการศึกษาโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (Area-based Management)

3. การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อความสำเร็จเชิงประจักษ์ของสถานศึกษา การที่โรงเรียนได้รับรางวัลระดับประเทศถึง 23 รางวัล และกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$) เป็นผลมาจากองค์ประกอบด้าน Fruitful Success (การร่วมรับผลสำเร็จ) และ Equity (ความเท่าเทียม) ซึ่งเป็นการสร้างระบบคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหาร สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) ของ Likert (1967) ที่กล่าวว่า การบริหารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดคือการบริหารที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกระดับมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานแบบกัลยาณมิตรและความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Ownership) ร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

4. ผลการประเมินประสิทธิผลและการรับรองคุณภาพของรูปแบบการบริหาร จากผลการวิจัย พบว่ามีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.33) และผู้ทรงคุณวุฒิให้การรับรองคุณภาพของรูปแบบว่ามีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เนื่องจากรูปแบบ A PERFECT Model มีกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายเข้ามาร่วมตรวจสอบและประเมินผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ มิติการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1980) ที่เน้นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมตรวจสอบความสำเร็จและข้อบกพร่องของโครงการ การที่กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในระยะประเมินผลนี้เองที่สร้างความเชื่อมั่นและความพึงพอใจในระดับสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมปนาท บริบูรณ์ (2565) ที่ยืนยันว่าการมีส่วนร่วมเชิงประเมินผลเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการศึกษาได้รับการยอมรับและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

หลักการในการดำเนินงาน “A PERFECT Model” 8 ขั้นตอน ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติของโรงเรียนตั้งแต่เริ่มต้นวิเคราะห์ปัญหา (A) ร่วมวางแผนและจัดสรรทรัพยากร (P, E, R) ไปจนถึงกระบวนการกำกับติดตามและรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม (F, E, C, T) โดยมีวิธีการขับเคลื่อน เน้นการบูรณาการมิติการมีส่วนร่วม 4 ระยะ ตามแนวคิดโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff), เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, ธร สุนทรายุทธ, มัทนา วัฒนอมศักดิ์ และคณะ, และ สำนักงาน ก.ค.ศ. ได้แก่ การร่วมตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล ซึ่งทำให้การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมีความชัดเจน ครบถ้วน และตอบโจทย์การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

บทสรุป

การขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษาด้วยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม A PERFECT Model ของโรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงประจักษ์ในทุกมิติ โดยมีผลการดำเนินงานที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

1. **ด้านคุณภาพผู้เรียน** ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 กลุ่มสาระหลักเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 89.10 และผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับดี ถึงดีเยี่ยมสูงถึงร้อยละ 99.92
2. **ด้านคุณภาพครู** ครูได้รับการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และสร้างสรรค์นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย จนได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติในระดับประเทศอย่างต่อเนื่อง
3. **ด้านผู้บริหารสถานศึกษา** ผู้บริหารแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการและการบริหารจัดการที่โปร่งใส โดยปรับบทบาทจากการสั่งการเป็นการอำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ
4. **ด้านคุณภาพสถานศึกษา:** สถานศึกษาประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการเชิงระบบแบบมีส่วนร่วม จนได้รับรางวัลระดับประเทศอย่างโดดเด่น ซึ่งช่วยสร้างภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่นต่อชุมชน และวัฒนธรรมการทำงานที่เข้มแข็ง อันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษาควรนำรูปแบบ A PERFECT Model ไปปรับใช้ โดยคำนึงถึงบริบทและความพร้อมของภาคีเครือข่ายในแต่ละพื้นที่ โดยเน้นการสร้างการเข้าใจในบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างยั่งยืน

2. ควรมีการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้เป็นช่องทางหลักในการสื่อสารและการตรวจสอบระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความโปร่งใสและคล่องตัว

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านการเสริมพลัง (Empowerment) โดยส่งเสริมให้ครูมีทักษะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้สอดคล้องกับผลลัพธ์ด้านสมรรถนะผู้เรียนที่ค้นพบจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อขยายผลการนำรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมนี้ไปทดลองใช้กับสถานศึกษาในขนาดและบริบทที่แตกต่างกัน เช่น สถานศึกษาขนาดเล็ก หรือสถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกล เพื่อพัฒนาเป็นโมเดลการบริหารจัดการที่เป็นสากลยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาวิจัยปัจจัยเชิงสาเหตุอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารแบบมีส่วนร่วม เช่น ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร หรือแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู เพื่อนำมาพัฒนาระดับองค์ประกอบของรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัมปนาท บริบูรณ์. (2565). *การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาเพื่อความยั่งยืน*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
ธ สุนทรายุทธ. (2551). *การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป: ทฤษฎี วิจัย และการปฏิบัติทางการศึกษา*. เนติกุลการพิมพ์.
มัทนา วังนอมศักดิ์. (2561). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา: ทฤษฎีและการปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 1). เพชรเกษมพรินต์ติ้งกรุ๊ป.
เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2554). *แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559). *ทิศทางยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตาม*

โมเดล Thailand 4.0. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *แนวทางการขับเคลื่อนนโยบายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพ*

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). *หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่ง*

และวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. พรักหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2568). *กรอบมาตรฐานการศึกษาและแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา*

พ.ศ. 2568. พรักหวานกราฟฟิค.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). *Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity*. *World Development*, 8(3), 213-235.

Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. McGraw-Hill.